

Jeroným Pražský

Jeroným Pražský se narodil v Novém Městě pražském. O jeho mládí víme jen velice málo, neboť o sobě mluvil nerad. V materiálech se poprvé objevuje v roce 1398, kdy úspěšně složil bakalářské zkoušky ze svobodných umění¹, a protože se tato zkouška se skládala v době, kdy bylo studentovi 18-22 let, můžeme jeho narození klást mezi léta 1378-1380.

Jan Hus byl jedním z Jeronýmových učitelů a patrně i mistrem, pod jehož patronací získal bakalářský grand. Rovněž mu zařídil v únoru 1399 odklad dvouleté přednáškové činnosti, k níž byl podle statut vázán každý nový bakalář. „Hus však zcela jistě nebyl jediným ani nejvlivnějším učitelem, který trvale zapůsobil na mladého Jeronýma“², jehož „...vzdělání udivovalo kdekoho, nejednou byl i od svých protivníků považován za vzdělanějšího než Hus.“³

Jeroným byl velice temperamentní a dost možná to byl právě on, kdo se s mistrem Janem účastnil pitek. Rozhodně se stejně jako on rád pěkně, pohodlně a tedy i draze oblékal⁴, a také byl znám jako znalec hudební teorie, skladatel popěveků a znamenitý zpěvák nesložitějších pasáží liturgického zpěvu. Později chodil na kázání do Betlémské kaple a to v neposlední řadě proto, že tam od roku 1396 kázal jeho učitel a nadšený vlastenec mistr Štěpán z Kolína.

V době, kdy začal Jeroným pronikat do sporu o *universalia* existovali tři různé koncepce:

1. *Extrémní realismus*: Pojmy mají samostatnou existenci nezávisle na jednotlivých předmětech.
2. *Umírněný realismus*: Pojmy mají samostatnou existenci, ne samostatně, ale v jednotlivých věcech.
3. *Nominalismus*: Obecniny jsou jen myšlenková abstrakce.

Jeroným byl extrémní *realista*, a to v době, kdy vítězícím názorem byl *nominalismus*.

Díky stipendiu se Jeroným mohl vydat na cesty, vysněným cílem se stal Oxford se svou slavnou universitou. Na místo určení dorazil počátkem léta 1399 a hned jak se v Oxfordu seznámil s novými Viklefovými spisy a pronikl do nich, začal je opisovat. Brzy zjistil, že podstatná díla jsou spisy „*Dialogus*“ a „*Trialogus*“. V prvním z jmenovaných děl Viklef obhajoval sekularizaci církevního majetku, tezi ve své době nejen radikální, ale dokonce nebezpečnou. (Ne náhodou byly tyto spisy na Kostnickém koncilu jmenovitě odsouzeny.)

Co se týče Jeronýmova života od roku 1407, až po jeho smrt v květnu roku 1416, narážíme na tři velice dlouhé časové úseky, ve kterých nevíme, kde se zdržoval. První období je zvláště dlouhé, a to od února 1407 do května 1408, někdy se hovoří dokonce i o září 1408. Podruhé

¹ Učební systém: Žák zasedl nejprve do škamen „donatistů“, zde se naučil číst a psát a také se mu dostalo základů latiny podle učebnice římského gramatika Aelia Donata. Poté postoupil do vyšší třídy, v níž se důkladně, ale nesystematicky cvičil v latinské gramatice podle náročnější učebnice Priscianovy. Jakmile si osvojil latinskou gramatiku, tedy první ze svobodných umění, zabýval se logikou a rétorikou. Tyto tři tvořily tzv. „trivium“. Vyšší stupeň „quadrivium“ zahrnoval aritmetiku, hudbu, geometrii, astronomii.

⁴

² František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 41.

³ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 40.

⁴ Takovou měrou, jak jen si to mohl dovolit.

jde o periodu mezi dubnem 1411 a lednem 1412. Postrádáme ho i v několika kratších obdobích mezi 1413 a 1414.⁵

Když se Jeroným vracel do Prahy, dozvěděl se v Heidelbergu, že Václav IV. jen obtížně bojuje o korunu a politická situace v zemi je nejistá. Panovník neměl problémy jen s Čechami, cestu za uspořádáním říšských záležitostí odkládal tak dlouho až se klíce mohučského arcibiskupa Jana Nassavského podařilo dosadit na říšský trůn falckrabího Ruprechta, takže se situace zhroutila i ve Svaté říši římské. V roce 1402 byl Hus po odstoupivším Štěpánu z Kolína ustanoven kazatelem v Betlémské kapli.

Němec Mistr Jan Hübner přidal k 24 v Anglii k již odsouzeným článkům Viklefova učení 21 dalších a celý seznam předložil pražské kapitule, která se obrátila pro dobrozdání k universitě. Výsledek bylo možné uhadnout předem a 28. května 1403 bylo většinou německých hlasů usneseno, že nikdo nemá ani veřejně ani tajně učit a rozšiřovat odsouzené artikule. Čeští viklefíté se sice snažili výsledek zvrátit a Mistr Mikuláš z Litomyšle dokonce veřejně obvinil Hübnera, že si některé články vymyslel, ale proti většině neměli naději.

Jeronýma zastihujeme na artistické fakultě pařížské Sorbonny, kam se dostal po úspěšném složení zkoušek. Novopečený student studoval nesmírně rychle a za necelý měsíc již v kostele svatě Jenovéfy opět předstoupil před zkušební komisi. Výsledkem bylo, že se někdy mezi 2. 5květnem a 5. květnem 1404 dostal mezi bakaláře, kteří v nejbližší době obdrží hodnost *licenciáta* a od tohoto stupně je již jen krůček k vyššímu artistickému gradu.⁶

Jednoho dne se objevily na vratech v universitní čtvrti vyhlášky s pozváním pro mistra Jeronýma na disputaci o tom, zda se formy v boží mysli od sebe liší formálně nebo reálně. O briskním a učeném zdůvodnění nominalistické varianty nikdo nepochyboval. Jeroným řešil otázku scholasticky, uváděl důvody pro i proti a byl tak obratný, že mu málokdo mohl něco vytknout. Diskusi povzbudilo jen několik dílčích námitek sloužících jen k tomu, aby nesklouzla k pouhé přednášce. Jeroným ale tvrdošíjně trval na svém a jeho výmluvnost přerušilo až smrákání vedoucí k nutnosti disputaci přerušit. Dalšího dne se k svatému Bernardu dostavilo o poznání více posluchačů a oponenti se opět nevyznamovali. Jeroným pokračoval až do setmění a jeho učenost a řečnická pohotovost suverénně ovládla pole. Závěrečného dne disputace se dostavili i někteří ctihodní otcové, totiž profesori teologie a práva, ale ani oni nezasáhli do debaty, neboť se „nesrovnávalo s jejich důstojností, aby oponovali osobě tak nepatrné.“⁷ Disputace však měla dohru, neboť někdo udal Jeronýma kancléři Janu Gersonovi, a to pro výroky, jež se nesrovnávaly s oficiálním učením. Kancléř se rozhodl Jeronýma předvolat a přinutit mnohé formulace odvolat, ten byla ale přáteli varován a uprchl z města.

Vydal se do Kolína nad Rýnem a dorazil tam krátce před 24. březnem 1406. V Kolíně se ale zdržel jen několik dní a pokračoval do Heidelbergu, kde byl 7. dubna 1406 přijat mezi mistry. Opět si ale počínal příliš směle a napadl autority považované za bezmála nedotknutelné, což si ve svém postavení zdaleka nemohl dovolit, takže zastánci „uraženého“ Marsilia z Inghen a Viléma Ockhama svolali disputaci, na které je sice zaujala Jeronýmova učenost, ale rozhodli se ho dílčími výpady donutit chybě, kterou udělal, když vizuálně ztvárnil mystérium Svaté Trojice v podobě „Štítu křesťanské víry“⁸. „Chybou“ samozřejmě bylo, že chtěl racionálně

⁵ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 55.

⁶ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 65.

⁷ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 63.

⁸ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 72.

uchopit dogma s použitím realistické filosofie, čímž překročil vlastní funkci alegorie a jaksí demystifikoval tajemství Boží trojice jeho převedením na společnou podstatu a jevy pozemského života.⁹ Následkem Jeronýmova vystoupení bylo usnesení, že každý cizí bakalář a mistr musí předložit své disputační teze k předchozí cenzuře. Heidelberská universita se také potom jako první otevřeně vyslovil proti pražskému viklefismu.

V roce 1409 Jeronýma přijala pražská universita, při vstupu musel přísahat, že nebude rozšiřovat nesvornost mezi jednotlivými národy na universitě, nedlouho na to povinnou přísahu, stejně jako mnozí jiní, porušil.¹⁰

V druhé polovině srpna odjel do Vídně, kde byl postaven před oficiála a kanovníka Ondřeje z Grillenberga, který ve Vídni zastupoval pasovského biskupa. V krátké době byla sestavena obžaloba i porota a Jeroným byl zajištěn, aby nemohl utéci. Po několika slyšeních již nebyl mistr držen násilím, ale zůstával na čestné slovo. To porušil a pokradmu Vídeň opustil. Svým útekem, ale jakoby potvrdil vznesená akta, a tak byl znovu vyrozuměn. S tím, že nedostaví-li se, bude exkomunikován, což se také stalo.¹¹

Po roce 1409, kdy Karlovu universitu opouští většina nominalistů, není již potřeba teoreticky formulovat teze. Program je již vysloven a nyní je nutné ho naplnit. Počátkem května 1412 dorazili do Prahy prodavači papežských odpustků, jejichž výtěžku mělo být použito na financování války papeže Jana XXIII. proti neapolskému králi Ladislavovi. Hus dal vyhlásit, že 17. června se bude disputovat na téma, zda je křesťanům podle božího zákona dovoleno schvalovat papežovu bulu o odpustcích. Fakulta se disputaci snažila zakázat, nakonec jen docílila zákazu účasti pro studenty teologie. Hus zákaz, který byl samozřejmě namířen proti němu, nebral na vědomí a ve stanovený den bystrými tezemi obhájil tvrzení, že je lépe zvolit klatbu a kruté týrání, než vymyšlené rozřešování viny a trestu. Koho nezískal na svou stranu Hus, získal po něm vystupující Jeroným- břitký a přesvědčivý jako vždy. Situace v Praze vřela, stoupenci jednotlivých stran se vzájemně napadali a Jeroným zinscenoval pochod potupných masek.

Na realizaci nápadu se kromě Jeronýma podílel i králův milec Voksa z Valdštejna, jehož zbrojnoši zajistili studentům, kteří byli skutečnými aktéry troufalého projektu, relativní bezpečí. Hlavní atrakcí byl vůz ověšený papežskými bulami a na jehož vrcholu seděl student převlečený za nevěstku, který nabízel odpustky obsažené v bule. Hlučný dav provázel vůz až na místo dnešního Obecního domu, kde byly byly spáleny.¹² Aby získal na svou stranu rozmrzelého krále, přijel za ním Jeroným na hrad Žebrák na oslu, s tváří pokrytou několika týdenním vousem a přestrojen za jednoho z Kristových učedníků.¹³ Král se rozveselil a na potrestání viníků už nepomýšlel.¹⁴ Později ale byl nucen svůj smířlivý postoj opustit a na hrad Žebrák pozvat skupinu teologů. Tam se také profesori teologie včetně Pálče a Stanislava definitivně zřekli Viklefa a požadovali nové odsouzení jeho tezí.

V srpnu pobýval Jeroným se studenty v Jindřichově Hradci, kde vyhnal kleriky prodávající odpustky a hnal je až na předměstí. V těchto letních měsících pak také Jeroným působil a agitoval na českém venkově.

⁹ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 73.

¹⁰ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 78.

¹¹ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 119.

¹² František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 125-128.

¹³ Jana?

¹⁴ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 130.

V březnu roku 1413 působil na dvoře polského krále Vladislava Jagellonského. Později doprovázel velkoknížete Vitolda na Bílou Rus, v Kostnici se objevil až 4. dubna 1415, což je čtyři dny po Husově uvěznění. Pro Husa sice udělal, co bylo v jeho silách, ale protože věděl, že více k užitku mu bude na svobodě, pokusil se uprchnout do Čech, což se mu ale nepodařilo. Byl zajat a navrácen do Kostnice, zde vyslýchán a poté předán Janu Wallenrodovi s tím, že na něj má být dáván zvláštní pozor. Jedenáct dní byl připoután k vysokému kolu, maje ruce přivázané k nohám, takže se nemohl posadit, ani vzpřímit. Po dva dny a po dvě noci nedostával jíst a pít.¹⁵ Zanedlouho se jeho stav tak zhoršil, že požádal o zpovědníka a protože hrozilo riziko že zemře dřív, než bude upálen, byla jeho vazby trošku ulehčena.

27. června 1415 říká Hus: „*A pravím vám, že pán buoh vie, proč prodlévá mú smrti i mého milého bratra, Mistra Jeronyma, o němž mám naději, že svatě umře bez viny a statečněji se má i trpí, než já nestatečný hříšník.*“¹⁶

11. září 1415 D'Ailly a Zabarella nakonec Jeronýmá přiměli zřici se jak Viklefa (45 jeho článků), tak i 30 článků Husových. 23.9. 1415:

„*Já, Jeroným z Prahy, mistr svobodných umění, vyznávám tímto pravou katolickou víru a proklínám všechny bludy, zvláště pak ty, z nichž jsem až dosud byl očerňován a které v minulosti hlásali a drželi se Jan Viklef a Jan Hus, ve svých dílech, spisech či kázáních určených kleru a lidu, a pro než byli spolu se svými názory i bludy tímto svatým kostnickým koncilem odsouzeni jako kacíři... Vyznávám ústy i srdcem, že souhlasím se svatou církví římskou i s apoštolskou stolicí ve všem a se vším, jmenovitě pak s učením o moci klíčů, o svátostech, řádech, úřadech, trestech církevních, odpustcích, ostatcích svatých a obřadech...*“¹⁷

Dále Jeroným vyznává, že by se nikdy nedržel Husových tezí, být poučen jako dnes. Odvolal tedy, jak se po něm chtělo, ale čekal-li propuštění, byl trpce zklamán. Koncil nechtěl nic rozhodnout bez Zikmunda. V Kostnici tedy zůstal opuštěn. Češi u vědomí jeho „zrady“ volali po jeho smrti, Petr z Mladoňovic zde již také nebyl, protože by mu stejně nemohl pomoci a lidé v Praze se domnívali, že již byl upálen.¹⁸

Jeronýmovi bylo znovu čteny jeho skutečné i smyšlené výpovědi, a tak požádal o veřejné slyšení, to bylo stanoveno na 9. květen. 23. května byl Jeroným předveden do katedrály, bylo mu dáno slovo a následně byl podroben výslechu. Výslech se protáhl, neboť opět předvedl svou výřečnost a tentokrát i pevnost ve víře a přesvědčení. 26. května byla katedrála přeplněna. Jeroným ve své dlouhé a vynikajícím způsobem stylizované řeči lituje, že pohaněl Husa i Viklefa, každým slůvkem si podepisuje ortel. Následkem „zpuštěné řeči“ mu byl zpřísněn žalář a dány dva dny na rozmyšlenou. Opět odmítá a je odsouzen k smrti upálením.

V okamžiku, kdy mu vršili hranici prý zpíval liturgický chorál: „*Zdráv buď přeslavný dne*“ a „*Věřím v jednoho Boha*“. Když dozpíval, zvolal údajně německy k shromážděnému lidu: „*Milované děti, jak jsem právě zpíval, tak i nejinak věřím. Toto vyznání je moje víra. Umírám nyní, protože nesouhlasím s koncilem a protože netvrdím, že mistr Jan Hus byl spravedlivě a*

¹⁵ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 159.

¹⁶ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 160.

¹⁷ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 168.

¹⁸ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 171.

*řádně odsouzen koncilem. Vim totiž dobře, že byl opravdovým kazatelem evangelia Ježíše Krista.*¹⁹

I když oheň z hranice již začal odsouzenec dusit, stále zpíval „*Do rukou Tvých, Pane, poroučím svou duši.*“ Jako poslední pak zazněl jeho povzdech pronesený česky: „*Bože, otče, odpusť mi mé hříchy.*“²⁰ Popel byl vhozen do Rýna.

Jan Hus

Jan z Hus se narodil v roce 1371²¹ v jihočeském městečku Husinci, které bylo poddanské a příslušelo k hradu Husi.²² Byl „z chudých rodičů, chudý a z prostých prostý“²³ ke kněžství ho matka určila již ve velice útlém věku.²⁴ Školu vystudoval pravděpodobně v blízkých Prachaticích, kde se také projevilo jeho nadání a rodiče jej poslali na studia na Karlovu universitu. Jelikož nejkrásnější stavby v Praze patřily církvi a farářům plynuly bohaté příjmy, rozhodl se věčně hladový student pro tuto dráhu, aby: „...*měl dobré bydlo a rúcho a byl lidem vzáčen,*“²⁵

Roku 1390 nastoupil Jan Hus na pražskou universitu. Byl společenský, veselý, účastnil se nejedné pitky a maškarády, rád se strojíval a hrál šachy.²⁶ Na universitě studoval nejprve artistickou fakultu²⁷ svobodných umění. Vedle studia i rád četl, zejména si zamiloval Dalimilovu kroniku. Z kantorů ho pak ovlivnili Štěpán z Kolína a Stanislav ze Znojma. Jako inspirační zdroj sloužilo i dílo Jana Milíče z Kroměříže a Matěje z Janova. Nejmocnější podněty mu ale přinesla četba spisů anglického učenice Jana Viklefa, takže sám pořídil opisy jeho děl.

Hus sice nebyl úplně vynikajícím studentem, ale ve studiích postupoval relativně rychle, zkoušky složil v termínech a v roce 1393 se stal bakalářem fakulty artistické a po třech letech absolvoval fakultu a byl promován na mistra svobodných umění. Tím nabyl nejvyšších hodností, jež poskytovalo studium filosofie. Studia tím ale nedokončil a pokračoval na teologické fakultě a byl roku 1401 vysvěcen na kněze²⁸. Z kazatelny pak hřměl na vyděšené Pražany:

*„Čechové jsou bídnejší než psi a hadi, protože pes hájí své lůžko, na němž leží, a kdyby jiný pes ho chtěl odehnat, bojoval by s ním a had toliktéž: nás však Němci utiskují a zabírají úřady v Čechách, a my mlčíme. Čechové mají býti v Království českém podle zákonů, ano podle božího a přirozeného první v úřadech jako Francouzové v Království francouzském a Němci ve svých zemích, aby Čech řídil poddané své a Němci německé.“*²⁹

¹⁹ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 188.

²⁰ František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966, str. 189.

²¹ Prof. Novotný se domnívá, že se tak stalo 1369. Chr. Wermuth tvrdí že 1370, Pavel Fehrer 1373, František Michal Bartoš tvrdí, že se tak stalo okolo roku 1370. Viz. strana 21.

²² Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963, str. 11-12.

²³ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 13.

²⁴ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 13.

²⁵ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963, str. 13.

²⁶ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963, str. 17.

²⁷ Fakticky odpovídající dnešní filosofické fakultě.

²⁸ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963, str. 27. Bartoš se domnívá, že se tak stalo roce 1400 v červnu viz. strana 23.

²⁹ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963, str. 28-29.

Husovy kazatelské úspěchy pak byly vstupem na kazatelnu v Betlémské kapli. Na ni vystoupil poprvé 14. března 1402. To ovšem neznačí, že se již cele věnoval činnosti kazatelské, v děkanské knize artistické fakulty čteme, že 15. září 1401 byl Jan z Husince zvolen za děkana.

Hus dal podnět k překladu bible do češtiny. Do té doby byla rozšířena pouze latinsky (Vulgáta), čímž byla všem, kteří latinsky neuměli, ještě nedostupnější.

13. července 1404 se odehrávala na šibeničním vrchu poprava, na které se Hus seznámil s pražským arcibiskupem Zbyňkem Zajícem z Hasenburka. Ten se stal pražským arcibiskupem v roce 1402 a bylo mu tehdy 25 let, přičemž neměl ani kněžská svěcení, ani náležité vzdělání, které by ho k této funkci opravňovalo. Jakmile se stal arcibiskupem, obklopil se učenci oddanými reformačním názorům a dával nepokrytě najevo, že je nutno provést opravu církevních řádů a pozdvihnout pokleslou morálku kněžstva.³⁰

V roce 1406 vydává Hus dílo „*O pravopise*“ (*De ortografia*) kdy zavedl diakritická znaménka, která nazval „*nabodeničky*“.³¹

Brzy se kolem něj začala formovat skupina jeho následovníků: Jan z Jesenice, Štěpán z Pálče, Jakoubek ze Stříbra, Petr z Mladoňovic a Matěj z Knína, který se ale Husa brzy zřekl. projednal a bludaře ztrestal.³²

V roce 1408 se musel Husův milovaný učitel Stanislav ze Znojma vydat na potupnou cestu do Říma, aby se očistil z nařčení z kacířství.³³

Situace na universitě postupně vřela. Václav IV. netrpělivě přihlížel, jaké výsledky přinesou řečnické souboje na universitě. Stále očekával, že universita nakonec podpoří jeho stanoviska a postaví se na konciliární stranu a za volbu nového papeže. Zanedlouho ale zjistil, že německá většina na universitě vždy bude mít vítězný hlas a že se nyní spojili i pražským arcibiskupem. Uvítal poroto, když za ním přišli Husovi přátelé se žádostí, aby byly provedeny na universitě takové úpravy, které by vzaly německým universitním mistrům moc a nadvládu. 18. 1. 1409 byl vydán k Jeronýmově žádosti dekret Kutnohorský.

V roce 1409 zvolil Pisánský koncil Alexandra V. papežem a podpořil Václava IV. jakožto řádného vladaře Říše římské. Jelikož ale Zbyněk Zajíc z Hasenburka dál setrval při Řehoři XII. a aby manifestoval svou sílu, svalil na Prahu interdikt. Dokud se budou Pražané hlásit k Alexandru V., nesmí se v Praze konat žádné církevní obřady. Hus z kazatelny vyzval své přátele, aby interdikt nedodržovali. Jelikož Alexandr V. zklamal naděje v něj vkládané, začal Hus nemilosrdně tepat i do něj, výsledkem byla papežská klatba, kterou dal nejvyšší představitel církve zapravdu pražskému arcibiskupovi. 16. 7. 1410 pak byli veřejně spáleny na hranici veškeré zabavené Viklefovy knihy.³⁴ Chvilí na to již rozezlený dav vnikal do domů duchovních a svévolně je trestal. Na Rybníčku na Novém Městě pražském se vrhlo šest mužů

³⁰ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 38-40.

³¹ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 46.

³² Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 50.

³³ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 41.

³⁴ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 64-65.

s tasenými meči proti knězi, který tam právě sloužil mši.³⁵ Arcibiskupovi zastánci se také ozbrojili a střetávali se s Husovými zastánci v prudkých bojích.

Nenadále zemřelého Alexandra V. nahradil Jan XXIII.³⁶, ke kterému se Václav obrátil s prosbou, aby byla sňata kletba z Husa. Hus předal záležitost Odovi de Colonna a ten dal popud k potvrzení klatby.

Po krátkém a polovičatém smíření s Václavem IV. Odcestoval Zbyněk Zajíc z Hasenburka do Uher za králem Zikmundem v naději, že využije sporů obou bratrů ve svůj prospěch. Na cestě byl ale stížen nemocí a 28. 9. 1411 v Bratislavě zemřel. Na jeho místo nastoupil Václavův osobní lékař, mistr Albík z Uničova, lakomý vdovec se dvěma dcerami a bez vyššího svěcení. Ten úřad v roce 1412 přenechal Konrádovi z Vechty.

9. září 1411 vyšla bula, která vyhlásila křížovou výpravu papeže Jana XXIII. proti Ladislavu Neapolskému a plnomocné odpustky. Václav IV. s prodejem odpustků souhlasil, protože bral určitý podíl ze zisku. Tak se poprvé dostala králova vůle a vůle betlémského kazatele do sporu.

Nepokoje pokračovaly, tři řemeslničtí tovaryši Martin, Jan a Stašek byli zatčeni. Hus, který si byl vědom, že to on je podnítil k činům se obratem vydal na radnici a ubezpečen, že se chlapcům nic nestane, jen bylo zapotřebí splnit králův rozkaz, se vydal domů. Jakmile vystoupil z místnosti, byl dán rozkaz k popravě všech tří účastníků. Jakmile se to Pražané dozvěděli, vyžádali si jejich těla a nesli je v předu průvodu, v samém čele stanul Jan z Jičina a zpíval latinský žalm „*Toto jsou svatí*“. Těla byla pohřbena pod Husovou kazatelnou.

V červenci 1412 byla klatba na Husa ztížena. 18. října 1412 se proti novým papežovým klatbám odvolal ke Kristu. Na konci roku 1412 také vznikají jeho hlavní česká díla. „Domníval se, že mezi šlechtici se najde mnoho stoupenců, kteří by mohli zadržet příval církevních hrozeb a trestů. Proto se odvolal k říšskému soudu. Avšak patrně to byl strach z nepřítelů královské, jenž vzal zemským pánům odvalu postavit se směle za Husa proti církvi.“³⁷ Jedinou záštitou tudíž zůstali řemeslníci či přesněji „drobný lid“³⁸. 2. února roku 1413 dokončil „*Knížky o svatokupectví*“, které inspiroval Viklefovův traktát „*De simonia*“. Jde o jeho nejbojovnější dílo³⁹. Obecně se dá říci, že se v jeho dílech nachází některé části Viklefových teorií, které jsou v rozporu s křesťanskou naukou o Bohu, světě a řádu v něm, a které by se v podstatě neshodly žádnou s tehdejší věroukou. Přesto ale zavrhl jiné části, které dle něj odporovaly obecné zkušenosti či zdravému rozumu a nikdy se nepřestal považovat za oddaného katolíka, jež chce církev vnitřně ozdravit.⁴⁰ Hus byl teologem pozdní scholastiky kde stál na jejím „levém křídle“.⁴¹ O Velikonocích 1413 promluvil z Betlémské kaple naposled a oznámil, že odchází z Prahy. Tím začíná jeho venkovská kazatelská činnost.

Na jaře 1413 pobýval na Kozím Hrádku a jeho pobyt končí v roce 1414, pravděpodobně vlivem smrti Jana z Ústí, který byl majitelem hradu.⁴² Další pouť vedla kazatele na Rakovnicko, kde ho hostil Jindřich Lefl z Lažan, majitel hradu Krakovce.

³⁵ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 66.

³⁶ Baltazar Cossa. Pod jménem Jan XXIII. Však držel pontifikát i kardinál Roncalli, zvolený v roce 1959.

³⁷ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 99.

³⁸ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 99.

³⁹ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 100.

⁴⁰ Jan Pánek, *Jan Hus ve Vatikánu*, vyd. Historický ústav AV ČR, Praha 2000, str. 8-15.

⁴¹ Václav Kybal, *Učení mistra Jana Husi*, 1. díl, vyd. J. Laichter 1923, str. 37.

⁴² Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 108.

Mezitím Ladislav Neapolský dobyl pro Řehoře XII., který nepřestal být jeho chráněncem, Řím a Jan XXIII. musel utéct do Florencie. Bylo mu nyní zapotřebí mocného zastávce a toho našel v Zikmundovi Lucemburském, se kterým se nakonec domluvil na svolání velkého koncilu do Kostnice, který by pomohl obtížnou situaci vyřešit. Hus tedy obratem obdržel pozvání a krátce zaváhal. Nechtěl do Říma před papežský soud, neboť tam by byl automaticky na lavici obžalovaných. „Kostnický koncil však byl něco dočista jiného... Budou tam učenci z celého světa a není pochyb, že otevrou mysl i srdce pravdám, s nimiž před ně Hus předstoupí.“⁴³ Nakonec se tedy rozhodl do Kostnice odjet a ..“obrátil se k Zikmundovi s žádostí, aby král dal záruku bezpečnosti na cestu do Kostnice, i pro návrat zpět.“⁴⁴ Král řečené přislíbil, ale nedodal, a tak se Hus vydal na cestu bez glejtu.⁴⁵ Pravděpodobně cestovali jen pod záštitou glejtu, který dostali mistr Jan Kardinál, pan Jan z Chlumu a písař Petr z Mladoňovic.⁴⁶ Až čtvrtý den po příjezdu dorazil se Zikmundovým glejtem Václav z Lešna, ten ale neměl původní znění, jen podobu jakéhosi „pasu“.⁴⁷ V Kostnici byl ubytován u vdovy Fidy a pokračoval ve svých kázáních.⁴⁸ Jakmile se ale dostavil přímo ke koncilu, byl podroben sérii výslechů a 6. prosince 1414 uvržen do vězení v dominikánském klášteře, ležícím při Bodamském jezeře. Ve vězení napsal Hus velké množství listů jak svým přátelům, tak betlémským posluchačům. Problémem však bylo Husovo zdraví, kromě zažívání, měl problémy i s žlučovými kamínky a trpěl horečkami.⁴⁹

20. března 1415 Jan XXIII. z Kostnice utekl a Hus byl převezen na Gotlieben. Mezitím česká i moravská šlechta sepsala listinu, ve které si stěžovala na bezpráví spáchané na Janu Husovi. Žádali krále Zikmunda, aby bez prodlení vysvobodil Husa ze žaláře. Na 250 pečeti přivěšených k listinám bylo svědectvím, že drtivá většina šlechty stojí za Husem.⁵⁰ Opozice rostla i v samotné Kostnici.

Jeho stav se stále horšil „Vrátily se dřívější neduhy a horečky a navíc začal i zvracet krev. Nesnesitelné bolesti hlavy a záchvaty žlučníku znemožnili mu jakoukoli činnost.“⁵¹ 5. června 1415 dostal Hus veřejné slyšení, ze kterého ale chtěli mít jen vyhlášení rozsudku.⁵² Na zákrok Zikmunda ale nakonec Hus promluvit mohl a 7. června byl ozbrojenci opět vyveden do síně. „Dříve však ještě, než Hus předstoupil před koncil, udál se nebeský úkaz, který otrásl myslí všech přítomných. Nastalo zatmění slunce.“⁵³

5. července 1415 vyvlekli biřící Husa z vězení. Kardinál Francesco Zabarella podnikal poslední pokus a nabídl, že Hus má odvolat jen články, které sám prohlásil za své. Hus ale odmítl. Navečer se u mistra střídaly návštěvy s jediným cílem, přimět ho k odvolání, ten ak nečinil.

6. července 1415 se shromáždil koncil v katedrále. Hus byl opět vyzván, aby odvolal a když odmítl, byl odsvěcen. (Když byl zbavován tonzury, nemohli se preláti dohodnout, zda ji

⁴³ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 111.

⁴⁴ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 112.

⁴⁵ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 77.

⁴⁶ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 77.

⁴⁷ František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946, str. 78.

⁴⁸ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 118.

⁴⁹ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 126.

⁵⁰ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 129.

⁵¹ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 129.

⁵² Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 131.

⁵³ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 132.

vyholit břitvou a nebo ostříhat nůžkami a došlo k prudké hádce. Nakonec zvítězila varianta s nůžkami.⁵⁴) Na hlavu mu vsadili posměšnou čepici, na které se rvou tři čerti o kacířovu duši. Kolem dokola na kacířské koruně hlásal latinský nápis „Totot' jest arcikacíř.“ Hus byl předán světské spravedlnosti.

Když byl naposled tázán, a to falckrabětem Ludvíkem a říšským maršálkem: „*Mistr Hus, vzhled vzhóru k nebi, vysokým a rozumným hlasem odpověděl: „Bóh mi svědek jest, že sem těch věcí, kteréžto mně falešně skrzě křivé svědky připsány jsú, nikd neučil ani kázal, ale první úmysl mého, učenie i psanie i jiných všech mých skutków jest, abych toliko lidi vyvedl z hříechu. A na té pravdě chci, kterýž sem psal, učil a kázal z zákona božieho a z výkladov svatých doktorov dnes vesele chci umřieti.*“⁵⁵

Jeho katové pak zapálili hranici, když bylo po exekuci, byli kosti a zejména lebka rozdraceny kyjem a „*srdce bylo nabodeno a pečeno jako na rožni.*“⁵⁶ Popel pak byl nasypán do Rýna.

„*Na Jana Husa se odvolávala celá husitská revoluce... Jako svého předchůdce ho ctil Luther, za svůj vzor jej v Čechách považovali protestanti, liberálové, vlastenci a v nedávné době i disidenti. Nestačí říci, že se dodnes o procesu mluví. O Husa se stále ještě bojuje.*“⁵⁷ V roce 1965 se obrátil archivář města Kostnice Otto Fegher na papeže Pavla VI. Se žádostí o rehabilitaci a kanonizaci mistra Jana Husa⁵⁸ a v Praze v dubnu 1990 řekl Jan Pavel II. na Pražském hradě: „*Bude úkolem specialistů- na prvním místě českých teologů- vymezit přesněji místo, jež Jan Hus zaujímá mezi reformátory církve.*“⁵⁹ To vyústilo ve vyvolání vědeckého symposia „*Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi.*“, jež proběhlo v Bayreuthu roku 1993. V témže roce byla českou biskupskou konferencí ustanovena: „*Komise pro studium problematiky, spojené s osobností, životem a dílem mistra Jana Husa.*“ Přínos a význam zhodnotil kardinál Miroslav Vlk: „*Žádná církev, žádná konfese si nemůže Husa přisvojit.*“⁶⁰ 12. března 2000 na první postní neděli v rámci Dne odpuštění se omluvil Jan Pavel II. Ve velechrámu sv. Petra v Římě za křížácká tažení, omyly v době inkvizice, za exkomunikace a boje katolíků proti sobě navzájem, za hříchy spáchané vůči židům, za příkoří misionářů na jiných národech, za hříchy zraňující důstojnost žen..⁶¹

⁵⁴ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 139.

⁵⁵ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 141.

⁵⁶ Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963. str. 141.

⁵⁷ Ferdinand Seibt, *Neodvolám. Jan Hus před koncilem Kostnickým*, in: Velké procesy, Brána a Knížní klub 1997, str. 97.

⁵⁸ Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Vyšehrad, Praha 2001, str. 94.

⁵⁹ Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Vyšehrad, Praha 2001, str. 98.

⁶⁰ Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Vyšehrad, Praha 2001, str. 106.

⁶¹ Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Vyšehrad, Praha 2001, str. 113.

Použitá literatura:

Ferdinand Seibt, *Neodvolám. Jan Hus před koncilem Kostnickým*, in: Velké procesy, Brána a Knižní klub 1997.

František Michal Bartoš, *Co víme o Husovi nového*, Pokrok, Praha 1946.

František Šmahel, *Jeroným Pražský. Život revolučního intelektuála*, Svobodné slovo, Praha 1966.

Jiří Kotyk, *Spor o revizi Husova procesu*, Vyšehrad, Praha 2001.

Josef Macek, *Jan Hus. Studie s ukázkami z Husova díla*, Svobodné slovo, Praha 1963.

Václav Kybal, *Učení mistra Jana Husi*, 1. díl, vyd. J. Laichter 1923.